

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Кафедра теорії та історії музики

ЗАТВЕРДЖУЮ
Гарант освітньої програми
Олена РОЩЕНКО
О.Рощенко
04.09 2020 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Проректор з навчальної роботи
Інна СТАШЕВСЬКА
І. Сташевська
01 вересня 2020 р.

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи
Олена ГОНЧАР
О. Гончар
«1» вересня 2020 року

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОЇ ДУМКИ

освітньо-наукова програма – «Музичне мистецтво»

спеціальність – 025 Музичне мистецтво

галузь знань – 02 Культура і мистецтво

ступінь вищої освіти – доктор філософії

Харків, ХДАК, 2020

Силабус склала:

Коновалова І. Ю., доктор мистецтвознавства, доцент кафедри теорії та історії музики

Силабус затверджено на засіданні кафедри теорії та історії музики

Протокол № 1 від «25» серпня 2020 р

Завідувач кафедри *О.Роценко* (Олена Роценко)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено радою факультету музичного мистецтва

Протокол № 1 від «01» вересня 2020 р.

Голова ради факультету *Т.Большакова* (Тетяна БОЛЬШАКОВА)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну

1	Назва дисципліни	Історія та теорія музично-естетичної думки
2	Викладач	Коновалова Ірина Юріївна
3	Контактні дані викладача (роб. тел., e-mail)	093-60378-32 iryna_konovalova@xdak.ukr.education
4	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова
5	Рік підготовки	2
6	Семестр	3
7	Лекції (год.)	20
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	10
9	Самостійна робота (год.)	60
10	Індивідуальна робота (год.)	—
11	Кількість кредитів	3
12	Загальна кількість годин	90
13	Види поточного контролю	поточне опитування, тестування, співбесіда
14	Вид підсумкового контролю	залік

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Історія та теорія музично-естетичної думки» має сприяти засвоєнню здобувачами третього науково-освітнього рівня еволюції музично-естетичної думки від стародавніх часів до сьогодення, закономірностей зміни естетичних стилів та епох в музичній сфері, виявленню закономірностей розвитку музичного мистецтва в тісному контакті із загальними естетичними тенденціями в інших мистецьких і загальнокультурній сферах, які зароджувалися, досягали розквіту і подальшої трансформації. У процесі вивчення дисципліни аспіранти мають знати періоди формування і зміни естетичних періодів, загальний процес розвитку музично-естетичної думки, оцінювати внесок видатних філософів та музикознавців у процесі формування тих чи інших естетичних стилів з метою оволодіння досвідом практичного застосування знання в сфері музичної естетики в її тісній взаємодії із загальною еволюцією мистецтва. Навчальна дисципліна «Історія та теорія музично-естетичної думки» має сприяти розширенню загальної естетичної обізнаності аспірантів, виробленню у них здібності до об'єктивного аналізу розвитку естетичної думки протягом різних історичних епох, зокрема, у музичній культурі, надавати оцінку напрямам, стилям, жанрам і явищам в музичному мистецтві, зокрема зосереджувати увагу на осягненні обраного матеріалу дослідження з музично-естетичних позицій.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

Методологія музичної естетики функціонує та розвивається на основі інтегративних зв'язків з системою гуманітарних наук (філософія, естетика, загальна історія, історія культури, культурологія, мистецтвознавство, літературознавство, філологія, історіографія, психологія творчості та сприйняття, основи наукових

досліджень). Курс «Історія та теорія музично-естетичної думки» розглядає філософсько-естетичні аспекти музично-теоретичної думки, яка поряд з пізнанням специфічних рис музичного мистецтва досліджує його як особливий спосіб духовно-практичного засвоєння людиною дійсності. Вказані аспекти становлять собою предмет музичної естетики як науки, яка спрямована на осмислення музичного мистецтва як цілісної художньої системи, що має, водночас, якісну своєрідність і обумовленість духовною культурою, яка її породжує.

Курс спрямований на формування в аспірантів розуміння музичного мистецтва як особливої мови культури, здатної своїми специфічними засобами втілювати естетичний досвід людства. З огляду на це, він сприятиме всебічному розвитку музичної свідомості майбутніх фахівців-науковців.

Курс «Історія та теорія музично-естетичної думки» виконує функції інтегративно-методологічного підходу по відношенню до професійної підготовки музиканта-науковця за весь попередній період навчання. Він є сполучною ланкою між комплексами спеціальних дисциплін – музично-історичних, музично-теоретичних, виконавських та соціально-гуманітарних наук. Звідси, його науково-понятійний апарат поряд з музичною та музикознавчою термінологією використовує основні поняття і категорії філософії, естетики, теорії й історії культури. Виховання музиканта-фахівця на основі методологічного підходу до явищ музичного мистецтва сприятиме тому, що знання, вміння та навички з широкого кола спеціальних дисциплін, які здобули аспіранти за попередній період навчання у вищому навчальному закладі, набудуть інтегративно-цілісної якості, що й зумовить успішність та ефективність їх подальшої наукової діяльності.

Музична естетика, яка знаходиться на стику музикознавства з естетикою, є ланкою, що поєднує музикознавство і філософію, і більш широко, – між творчою практикою музичного мистецтва, яка відображується у музикознавчих дослідженнях, і світоглядом суспільства, що відбивається у філософських поглядах і концепціях. Тож курс «Історія та теорія музично-естетичної думки» вивчає еволюцію впливів естетичних поглядів і вчень на музичне мистецтво як цілісну систему, тобто специфічним образом організовану художню структуру, яка має якісно своєрідну художню образність і, водночас, взаємодіє з іншими сферами людського буття.

Межуючи з музикознавством й гуманітарними науками, курс «Історія та теорія музично-естетичної думки» інтерпретує музичне мистецтво як культурне явище і відзначає, що як і будь-який феномен культури, музика є водночас і смисловим феноменом, тобто вона не тільки «є», але й «має смисл», не взагалі предмет, але ще й знак, текст, що має значення і є предметом розуміння й тлумачення. По-друге, як і будь-який культурний феномен, музичне мистецтво становить собою фрагмент історії, тому воно розуміється в контексті певної культурно-історичної епохи. По-третє, музичне мистецтво, як і все, що відноситься до культури, має також відношення до сфери цінностей, тому що культура не просто створюється, вона пронизана оціночним відношенням людини (за висловом Т. Чередниченко). Звідси основними, фундаментальними проблемами музичної естетики є проблеми смислу й цінності музики. Саме ці проблеми є вирішальними у розгляді інших музично-естетичних проблем.

Здобуті аспірантами у ході вивчення дисципліни «Історія та теорія музично-естетичної думки» знання та досвід мають як теоретичне, так і практичне значення у підготовці до написання й захисту наукової роботи.

2.3. Мета вивчення дисципліни полягає у наданні аспірантам необхідного підґрунтя для написання наукової роботи відповідного кваліфікаційного рівню на основі використання знань з історії формування та функціонування в різні суспільно-історичні часи музично-естетичної думки, осягання музично-естетичної специфіки стилів, жанрів і музично-естетичних напрямків і їхній історичній еволюції.

2.4. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями під час вивчення дисципліни «Історія та теорія музично-естетичної думки» є:

- виявлення філософсько-естетичних аспектів процесів у різні епохи формування музичної культури в їх значенні для людства в цілому;
- дослідження з музично-естетичних позицій сутності основних понять, законів та категорій музикознавчої науки;
- усвідомлення основних етапів розвитку музичної естетики через ознайомлення із музично-філософськими працями провідних учених мислителів минулого і сучасності.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни

Загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу у сфері культури і мистецтва на основі цілісної системи історичних і теоретичних знань та сформованих особистих художніх і морально-ціннісних орієнтирів;
- здатність до роботи з усім спектром архівних, літературних, фахових, нотних, загальнонаукових, аудіо- та відео- джерел з урахуванням характерних ознак найважливіших тенденцій сучасного музикознавства, а також до застосування методологічних знань для осмислення особливостей світових, і, зокрема, українських історико-культурних, теоретичних та практичних реалій.

Професійні компетентності:

- здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у музичному мистецтві та дотичних до нього міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з музикознавства;
- здатність доцільно застосовувати новітні музикознавчі концепції, а також пояснювати сучасні музичні явища і процеси;
- здатність аналітично мислити і практично застосовувати навички систематизації та узагальнення інформації, працювати з іншомовними науковими текстами за напрямом досліджень.
- здатність самостійно здійснювати аналіз музичного твору та особливостей його функціонування у певному соціокультурному середовищі.
- здатність здійснювати критичні діалоги, наукові дискусії з проблем музичного мистецтва на міжнародному рівні.

2.6. Результати навчання

Результати вивчення курсу «Історія та теорія музично-естетичної думки» деталізують такі програмні результати навчання:

- надавати естетичний аналіз музичним (музично-культурним) явищам (творам, стилям, композиторським або виконавським особливостям), що вивчаються аспірантом в дисертаційній роботі;
- демонструвати володіння поглибленими знаннями з музичної естетики на усіх етапах написання дисертаційного тексту;
- надавати оціночну характеристику досліджуваним в дисертації музичним явищам (стилям, творам, композиторській або виконавській діяльності) під музично-естетичним кутом;
- вільно апелювати знаннями з історії музично-естетичної думки під час апробації результатів наукового дослідження на конференціях, симпозіумах, і, власне, на самому захисті кандидатської роботи.

3. Політика дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених аспірантам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу аспіранта; у випадку не відпрацювання аспірантом передбачених навчальним планом видів занять до екзамену він не допускається; пропущені заняття мають бути відпрацьовані. Форму і час відпрацювання аспірант та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): усі питання щодо проходження курсу та можливостей застосування набутих знань у кандидатській дисертації мають обговорюватись між аспірантами та викладачем. Необхідно бути взаємно толерантними, поважати думку колег. Плагіат в аспірантській роботі під час вивчення навчального курсу та подальшій роботі над дисертацією є неприпустимим.

Норми академічної етики: дисциплінованість, дотримання субординації; відповідальність; робота в аудиторії з виключеними мобільними телефонами.

4. Організація навчання

Ознаки курсу	Вибірковий компонент з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки
Формат курсу	Денна форма навчання, 3 семестр
Обсяг курсу	Кількість кредитів — 3 Загальна кількість годин — 90 Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних — 2 (разом 30) Самостійної роботи студента — 60
Технічне і програмне забезпечення	Аудіо-, відео- та мультимедійне обладнання ХДАК (програвач, DVD-плеєр, телевізор, ноутбук), і засоби дистанційної освіти (акаунт на GoogleSuite, Skype тощо).
Форми, види навчальних занять та методи навчання	Форми: навчальні заняття в очній, дистанційній або змішаній формах, самостійна робота, контрольні заходи. Види: лекція, семінар, консультація, індивідуальні заняття.

	Методи: пояснювально-ілюстративне навчання, проблемна лекція, дискусія, частково-пошуковий метод, дослідницький метод.
Поточний контроль	Контроль відвідування та участі в лекційних заняттях. Оцінювання участі в семінарських заняттях. Перевірка результатів самостійної роботи. Може проводитися в дистанційній (синхронній) формі.
Підсумковий контроль	Залік. За умов карантину може проводитися в дистанційній (синхронній) формі.
Політика курсу	Відпрацювання пропущених занять проводиться через співбесіду за змістом пропущеного лекційного матеріалу та семінарських занять або через індивідуальні завдання. Дотримання правил академічної доброчесності. Неприпустимість академічного плагіату в письмових видах робіт. Академічна свобода та взаємоповага як засадничі позиції взаємодії учасників освітнього процесу.

5. Програма навчальної дисципліни:

Тематика курсу

Тема, план лекції	Разом годин	Лекції	Семінари	Самостійна робота	Вага оцінки (робота на лекціях, семінарах, самостійна підготовка)
Тема 1. Музично-естетична думка в країнах стародавнього Сходу	9	2	1	6	8 (2+3+3)
1.1. Естетика Стародавнього Єгипту					
1.2. Музично-естетичні погляди в Стародавньому Китаї					
1.3. Музично-естетичні засади в древній Індії					
1.4. Музична естетика стародавніх країн Близького Сходу					
Тема 2. Музична естетика античного світу	9	2	1	6	8 (2+3+3)
2.1. Музично-естетичні погляди в Стародавній Греції					
2.2. Музична естетика часів Римської імперії					
Тема 3. Музична естетика Середньовіччя	9	2	1	6	8 (2+3+3)
3.1. Католицька і православна церкви як фундамент розвитку музично-історичної думки доби Середньовіччя					
3.2. Відбиття естетичних поглядів доби Середньовіччя в народній музичній творчості в Західній Європі					

3.3. Естетичні засади діяльності трубадурів, труверів, жонглерів, шпільманів, міннезингерів, мейстерзингерів, голіардів, вагантів, бардів

3.4. Основні музичні жанри епохи Середньовіччя

3.5. Розвиток музично-естетичної думки в Київській Русі (діяльність церковних музикантів, скоморохів, лірників, кобзарів)

Тема 4. Музично-естетична думка в епоху Відродження

9 2 1 6 8
(2+3+3)

4.1. Особливості розвитку музично-естетичної думки в різних західноєвропейських країнах

4.2. Оновлення основних музично-естетичних орієнтирів в епоху Відродження

4.3. Філософсько-естетична специфіка розвитку різних видів мистецтва в епоху Відродження, їх взаємовпливи та взаємозв'язок

4.4. Специфіка розвитку музично-естетичної думки в країнах Західної Європи

4.5. Вплив музично-естетичної думки на формування основних музичних жанрів доби Відродження

Тема 5. Естетичні засади музичного бароко

9 2 1 6 8
(2+3+3)

5.1. Естетика бароко в різних видах мистецтв

5.2. Видатні представники музично-естетичної думки доби бароко в країнах Західної Європи

5.3. Творчість найвидатніших композиторів XVII – першої половини XVIII ст. як реалізація естетичних засад доби бароко

5.4. Музичне бароко у східно-слав'янських народів

5.5. Основні музичні жанри доби бароко

5.6. Естетика рококо у Франції, Німеччині, Італії

Тема 6. Музично-естетичні принципи класицизму епохи Просвітництва

9 2 1 6 8
(2+3+3)

6.1. Видатні представники епохи Просвітництва та вплив їхніх ідей на розвиток мистецтва

6.2. Теорія афектів та її вплив на композиторську і виконавську творчість музикантів XVIII ст.

6.3. Перехідний період в музиці від поліфонічного мислення до гомофонно-гармонічного: сини Й. С. Баха, Й. Бенда, Л. Моцарт, Й. Мислівечек, композитори Мангеймської школи

6.4. Композитори Віденської школи як найяскравіші презентанти естетики класицизму

в музиці					
Тема 7. Естетика романтизму	9	2	1	6	8
7.1. Зародження естетики романтизму в літературі та живопису					(2+3+3)
7.2. Найвидатніші представники музичного романтизму					
7.3. Періодизація музичного романтизму					
7.4. Основні жанри музичного романтизму					
Тема 8. Естетика модерну і постмодерну в музичній культурі	9	2	1	6	8
8.1. Філософія модерну і постмодерну					(2+3+3)
8.2. Естетичні засади імпресіонізму та найвидатніші представники цього напрямку					
8.3. Символізм в літературі, художній творчості та в музиці					
8.4. Естетичні засади експресіонізму та представники цього напрямку					
Тема 9. Нові естетичні тенденції в сучасній академічній музичній сфері	9	2	1	6	8
9.1. Сучасна професійна музика та нові музично-естетичні тенденції (урбанізм, додекафонна школа, неокласицизм, неоромантизм, неофольклоризм, авангард в музиці, сонористика, естетика синтезованого звуку)					(2+3+3)
9.2. Видатні митці ХХ — початку ХХІ ст. як презентанти сучасних музично-естетичних тенденцій					
Тема 10. Естетичні засади масової музичної культури	9	2	1	6	8
10.1. Вплив сучасних естетичних концепцій на розвиток масової культури					(2+3+3)
10.2. Науково-технічний прогрес і масова комунікація					
10.3. «Масова культура» як мистецтво тривіального					
10.4. Напрямки масової культури: інструментальна музика, джаз, пісня, обробка фольклору, рок-, поп-музика, а також численні їх прояви: кантрі, реп, диско, ритм-енд-блюз, хард-рок, арт-рок, рок-опера, хеві-метал та ін.					
Усього:	90	20	10	60	80
Залік					20
					балів
					балів

5. Тематика семінарських занять

- Тема 1.** Музично-естетичні засади країн стародавнього Сходу.
Тема 2. Музично-естетична думка античної доби.
Тема 3. Середньовічна естетика.
Тема 4. Естетика епохи Ренесансу.
Тема 5. Естетика доби музичного бароко.
Тема 6. Естетичні установи епохи Просвітництва і класицизму.
Тема 7. Представники музично-естетичної думки епохи романтизму.
Тема 8. Естетичні засади модерну і постмодерну.
Тема 9. Сучасні музично-естетичні тенденції в академічній музичній сфері.
Тема 10. Ключові естетичні новації в масовій музичній культурі.

6. Система оцінювання

Шкала орієнтовного нарахування балів за основні форми навчальної діяльності:

Розподіл балів за видами робіт:

Відвідування лекцій: від 0 до 2 балів (макс. $10 \times 2 = 20$ балів).

Робота на семінарських заняттях: від 0 до 3 балів (макс. $3 \times 10 = 30$ балів).

Самостійна робота (перевірка результатів): від 0 до 3 балів (макс. $3 \times 10 = 30$ балів).

Залік: до 20 балів

Усього: $20 + 30 + 30 + 20 = 100$ балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання результатів навчання

A 90-100 (відмінно): аспірант відвідував усі аудиторні заняття, має повний конспект лекцій, творче орієнтується в матеріалі курсу, якісно виконував усі семінарські завдання, постійно брав активну участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

В 82–89 (добре): аспірант відвідував переважну більшість аудиторних занять, має конспект лекцій, вільно орієнтується в матеріалі курсу, доволі повно виконував семінарські завдання, брав участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

С 74–81 (добре): аспірант відвідував більшість аудиторних занять, має конспект лекцій, орієнтується в більшості проблем з курсу, виконував семінарські завдання, іноді брав участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

Д 64–73 (задовільно): аспірант відвідував частину аудиторних занять, відсутній конспект частини лекцій, орієнтується в деяких проблемах з курсу, виконував деякі семінарські завдання, майже не брав участі в обговоренні проблемних питань дисципліни.

Е 60–63 (задовільно): аспірант відвідав незначну частину аудиторних занять, відсутній конспект більшості лекцій, поверхово розуміється в проблемах курсу, більшість семінарських завдань не виконані або виконані на низькому рівні, уникав обговорення проблемних питань дисципліни.

FX 35–59 (незадовільно з можливістю повторного складання): аспірант пропустив більшість аудиторних занять, немає конспекту лекцій, дуже поверхово розуміється в проблемах курсу, семінарські завдання не були виконані, практично не брав участь в обговоренні проблемних питань дисципліни.

F 0–34 (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни): аспірант не відвідував або майже не відвідував заняття з даної дисципліни, не має конспекту лекцій, не розуміється в проблемах курсу, семінарські завдання не виконувалися, уникав обговорення проблемних питань дисципліни.

7. Література до курсу

- 1 Асаф'єв Б. В. Музыкальная форма как процесс. Кн. 1, 2. 2-е изд. Ленинград : Музыка, 1971. 376 с.
- 2 Бонфельд М. Ш. Введение в музыкознание: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. 224 с.
- 3 Бонфельд М. Ш. Музыка: Язык. Речь. Мышление. Опыт системного исследования музыкального искусства [Электронный ресурс] Вологда: Русь, 1999. 508 с. Режим доступа: <http://www.booksite.ru/fulltext/bon/fel/bonfeld/01.htm>.
- 4 Гуменюк Т. Філософсько-методологічні засади музичної естетики. Режим доступа: https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD2_Humeniuk.pdf
- 5 Денеш З. Этнос и аффект: История музыкальной эстетики от зарождения до Гегеля. Москва : Прогресс, 1977. 372 с.
- 6 Житомирский Д. В. Западный музыкальный авангард после второй мировой войны / Д. В. Житомирский, О. Т. Леонтьева, К. Г. Мяло. Москва : Музыка, 1989. – 300 с.
- 7 Кадцын Л. М. Музыкальное искусство и творчество слушателя: Учебн. пособие для вузов. Москва : Высш. шк., 1990. 303 с.

- 8 Карась Г. В. Еволюція художніх стилів в музичному мистецтві. Курс лекцій. Івано-Франківськ, 2018. 103 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/3687.pdf>.
- 9 Козырев И. Музыка в стиле клише. Fulldozer, 2000. Режим доступа: www.fulldozer.ru/bulldozer/1/materials/clishe.
- 10 Конен В. Театр и симфония. – Москва : Музыка, 1975. 376 с.
- 11 Конен В. Д. Третий пласт: Новые массовые жанры в музыке XX века. Москва : Музыка, 1994. 160 с.
- 12 Кремлев Ю. Очерки по эстетике музыки. Москва : Сов. композитор, 1972. 272 с.
- 13 Кудряшов А. Ю. Теория музыкального содержания. Художественные идеи европейской музыки XVII–XX вв. Учебное пособие. – Санкт-Петербург : Лань, 2006. 429 с.
- 14 Кукаркин А. Буржуазная массовая культура : Теории. Идеи. Разновидности. Образцы. Техника. Бизнес. [2-е изд., доработ. и доп.]. Москва : Политиздат, 1985. 399 с.
- 15 Куликова И. Философия и искусство модернизма. 2-е изд. Москва : Политиздат, 1980. 272 с.
- 16 Культурные диспозиции прогрессивного рока (progressive rock). Режим доступа : www.muzlitra.ru/samoe-sovremennoe/kulturnyie-dispozitsiiprogressivnogo-roka-progressive-rock-v-rok-kulture.html
- 17 Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 года: Учебник. В 2-х кн. Кн. 1: От античности к XVIII веку. Москва : Музыка, 1986. 463 с.
- 18 Лобанова М. Западноевропейское музыкальное барокко: проблемы эстетики и поэтики. Москва : Музыка, 1994. 320 с.
- 19 Лосєв О. Ф. Музична естетика античного світу. Київ : Муз. Україна, 1974. 221 с.
- 20 Людкевич С. До деяких питань музичної естетики. Дослідження, статті, рецензії, виступи. Том I / Упорядкув., ред., вступ. статті й примітки Зеновії Штундер. Львів, 2000. С.198–201. Режим доступу: <https://ludkevych.in.ua/do-deyakh-pitan-muzichnoyi-estetiki/>
- 21 Мазель Л. О природе и средствах музыки: теоретич. очерк. Москва : Музыка, 1983. 72 с.
- 22 Макаренко Г. Музыка і філософія: Шопенгауер, Вагнер, Ніцше. Київ : Факт, 2004. 152 с.
- 23 Медушевский В. В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. Москва : Музыка, 1976. 254 с.
- 24 Музична естетика західноєвропейського середньовіччя. Київ : Муз. Україна, 1976. 263 с.
- 25 Музична естетика: матеріал з Вікіпедії. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0
- 26 Музыкальная эстетика Германии XIX века / сост. А. Михайлов, В. Шестаков. ред. Н. Шахназарова. Москва : Музыка, 1981. 415 с.

- 27 Назайкинский Е. В. Логика музыкальной композиции. Москва : Музыка, 1982. 319 с.
- 28 Назаренко Н. В. Музична естетика : навч. посіб. для студ. спец. «Музичне мистецтво» / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 208 с. Режим доступу: <http://dspace.ltsu.org/bitstream/123456789/3154/2/Nazarenko.pdf>.
- 29 Очеретовская Н. Л. Содержание и форма в музыке. Ленинград : Музыка, 1985. 112 с.
- 30 Павлишин С. Музыка двадцятого століття: навч. посібник. – Львів : БаК, 2005. 232 с.
- 31 Розеншильд К. К. Музыка во Франции XVII – начала XVIII веков. Москва, 1979. 168 с.
- 32 Самойленко О. Естетика музична // Українська музична енциклопедія, Т.2 Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. 2008. С. 34–37.
- 33 Суханцева В. К. Категория времени в музыкальной культуре. Киев : Лыбидь, 1990. 183 с.
- 34 Суханцева В. К. Музыка как мир человека (от идеи вселенной к философии музыки). Киев : Факт, 2000. 176 с.
- 35 Чередниченко Т. Кризис общества – кризис искусства : музыкальный „авангард” и поп-музыка в системе буржуаз. идеологии. – Москва : Музыка, 1987. 188 с.
- 36 Шестаков В. П. Мифология XX века: Критика теории и практики буржуазной «массовой культуры». Москва : Искусство, 1988. 224 с.
- 37 Шестаков В. П. Музыкальная эстетика средневековья и Возрождения. Москва : Музыка, 1966. 92 с.
- 38 Шестаков В. От этоса к аффекту: История музыкальной эстетики от античности до XVIII века. Москва : Музыка, 1975. 351 с.
- 39 Эстетика: Словарь / Под общ. ред. А. А. Беляева. Москва : Политиздат, 1989. 447 с.